

O‘YIN TEXNOLOGIYALARINING MAKTABGACHA KATTA YOSHDAGI BOLALARGA INGLIZ TILI LEKSIKASINI O‘RGATISHDA TUTGAN O‘RNI

Xasanova Shaxnoza Toxtasinovna

Nizomiy nomidagi TDPU Maktabgacha ta'lim metodikasi kafedrası professor v.b., (PhD)

Ostonova Marjona G'ulomovna

Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (maktabgacha ta'lim) 1-kurs magistri

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15078945>

Annotatsiya: Ushbu maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarga ingliz tilini o'yin orqali o'rgatishning zamonaviy usullari ko'rsatib o'tilgan bo'lib, hozirgi dunyo tili ingliz tili bo'lib bormoqda, shu bois uni maktabgacha yoshidan boshlash kerak maqola shu haqida ma'lumot beradi.

Kalit so'zlar: chet tili, so'zlar, fonetika, o'yin, metodika, multfilmlar, topishmoqlar.

XXI asr taraqqiyoti gullab yashnayotgan davrda zamonaviy ta'lim makonida ta'lim va tarbiyaning o'rni nihoyatli ahamiyatlidir. Hozirgi zamon yoshlari jamiyat taraqqiyotini shakllanishida asosiy poydevor bolib xizmat qiladi. Har tomonlama rivojlangan barkamol shaxsni shakllantirish ta'lim va tarbiyaning asosiy maqsadi. Bunday shaxsni shakllantirishga maktabgacha yoshdagi bolalarga chet tilini o'rgatish o'ziga xos hissa qo'shadi. Chet tilini o'rgatish bolaning shaxsiy rivojlanishini ya'ni zamonaviy dunyodagi ko'p tilli va ko'p ma'daniyatli vaziyatga moslashish uchun uni yangi til dunyosi bilan tanishtirish uchun qulay sharoit yaratadi. Chet tili nafaqat maktablar va universitetlarda, balki ko'plab qo'shimcha maktabgacha ta'lim muassasalarida ham ta'limning majburiy tarkibiy qismiga aylandi. Jamiyatda chet tiliga bo'lgan talab, bir tomondan, shuningdek, ota-onalar tomonidan til nafaqat zamonaviy insonni tarbiyalashning omili. Agar ancha yil oldin tilni bilish faqat ba'zi sohalar ishlarida talab qilinadigan bo'lsa, endi kamida bittasini o'zlashtirish kerak edi. Yaqin vaqtgacha o'qitish metodikasi bolalarga qaratilgan edi maktab yoshi, endi otaonalar chet tilini o'rganishni iloji boricha erta boshlashga intilmoqda. Maktabgacha yoshdagi bolalarni chet tiliga o'rgatishning asosiy maqsadlari:

- bolalarda chet tilida boshlang'ich muloqot qobiliyatlarini shakllantirish;
- o'z maqsadlariga erishish, hayotiy aloqa sharoitida fikr va hissiyotlarini ifoda etish uchun chet tilidan foydalanish qobiliyati;
- chet tillarini yanada o'rganishga ijobiy munosabat yaratish;
- boshqa mamlakatlar hayoti va madaniyatiga qiziqishni uyg'otish.

Bugungi globallashuv davrida chet tillarini, xususan, ingliz tilini erta yoshdan o'rganishning ahamiyati ortib bormoqda. Maktabgacha ta'lim bosqichida bolalarning

leksik bazasını shakllantirish uchun o‘yin texnologiyalaridan foydalanish samarali hisoblanadi. Ushbu maqolada o‘yin texnologiyalari orqali ingliz tili leksikasini o‘rgatishning nazariy asoslari, afzalliklari va amaliy yondashuvlari tahlil qilinadi.

Bugungi kunda MTT da interfaol o‘yinlar orqali mashg‘ulot jarayonini olib borish ommalashib bormoqda. Ma‘lumki mashg‘ulotning turli xil o‘yinlar asosida o‘tilishi tarbiyalanuvchilarning imkoniyatlarini namoyish etish, bilim va ko‘nikmalarini oshirish va kuchli bo‘lishni taminlaydi.

Multfilmlar. Bolalar chet tilini o‘rganish mobaynida multfilmdagi gaplarni tushunmasada multfilmdagi qahramonlarning harakatlari orqali ular ishlatayotgan so‘zlarni tushinishga harakat qiladi. Bu esa bolalar uchun til o‘rganishda qiziq va samarali yo‘l hisoblanadi. Multimediya orqali o‘qitish tarbiyachiga katta imkoniyatlarni beradi. Bundan bolaning qiziqishini yuqori darajaga ko‘tarish va ularning etiborini uzoq vaqt jalb qilib turish mumkin. Maktabgacha ta‘lim jarayonidagi har bir bola rivojlanishi, ya‘ni ularning kelajakda ona yurtga munosib farzand, kuchli shaxs bo‘lib voyaga yetishlarida ham katta ahamiyatga ega. Chet tillarini o‘rganish bolalarga kelajakda yangi imkoniyatlar eshigini ochishi, ularning malakali kadr bo‘lib yetishishi nafaqat jamiyatimizda balki chet mamlakatlarda ham o‘z bilim va salohiyatlarini ko‘rsata oladigan yetuk shaxs bo‘lib ulg‘ayishiga xizmat qiladi.

Bunday metodikalardan tashqari multfilmlar ham bolalar uchun ingliz tilini o‘rganishda eng yaxshi yordamchi hisoblanadi. Bolalar multfilmlarni yaxshi ko‘radilar va ularni ketma-ket tomosha qilish ularga pozitiv kayfiyat bag‘ishlaydi. Shuning uchun ingliz tilidagi multfilmlar bir vaqtning o‘zida bolalarning pozitiv-kommunikativ sifatlarini shakllantirish bilan birga chet tilini o‘rgatishning ko‘plab muammolarini hal qilishga yordam beradi. Maktabgacha ta‘limda ingliz tilini o‘rganish “Shexter” usuli “nazariydan amaliyotga” klassik modelga emas, balki teskari, tabiiyroq idrok tizimiga asoslanadi. Bunda bolalarga ona tilimizni o‘rgatishimiz juda qulay. Yosh bolalar qanday gapirishni bilmaydilar. Tarbiyachilar tomonidan kerakli jumlar va nutq qismlarini qurish qoidalarini tushuntirilib, didaktik o‘yinlar orqali ingliz tilini zamonaviy usullarda o‘rgatiladi. Ingliz tilining ushbu texnikasi uch bosqichdan iborat: birinchisida so‘zlar va iboralar, ikkinchisi va uchinchi bosqichda grammatik va sintaktik tuzilmalaridan foydalanish samaradorligi pedagog va psixologlar nuqtai nazaridan eng muvaffaqiyatlilardan biri hisoblanadi. Bu usulning boshidanoq bolalar bilan ingliz tilida ishlashning ma‘lum bir uslubini rivojlantirish, muloqotning eng odatiy holatlariga mos keladigan so‘zlardan foydalanish kerak. Bunday so‘zlar (salomlashish, xayrlashish, qisqa mashqlar, ingliz

tilida qabul qilingan xushmuomalalik formulalaridan foydalanish) bolalarga chet tili aloqasini o'rnatishga imkon beradi, ingliz tiliga o'tishni osonlashtiradi, bolalarga dars boshlanganligini, endi darsning ma'lum bir bosqichi o'tishini ko'rsatadi. Metodning muvaffaqiyatli bo'lishining eng muhim sharti bolalarning nutq-fikrlash faoliyatini faollashtirish va ularni chet tili muloqotiga jalb qilishdir. Maktabgacha yoshdagi bolalarga ingliz tilini o'rgatishning o'ziga xos xususiyati shundaki, u shunchaki stolda o'tirib, kitob va daftarlarni varaqlamaydi. Jarayon zerikarli bo'lmasligi va bolalar o'zlari bilimga intilishlari kerak. Ta'lim shakllari iloji boricha ko'proq leksik birliklarni o'zlashtirishga emas, balki mavzuga qiziqishni tarbiyalashga, bolaning muloqot qobiliyatlarini rivojlantirishga va o'z fikrlarini ifoda etishga qodir bo'lishi kerak. Bolalarning ingliz tili alifbosini qo'shiq qilib o'rganishlari shunchaki yodlashdan ko'ra samarali ekanligini ko'rsatish mumkin.

O'yin texnologiyalari ta'limda quyidagi nazariyalarga asoslanadi:

Piagening kognitiv rivojlanish nazariyasi – bolalarning intellektual qobiliyatlarini rivojlantirishda o'yinning ahamiyatini ta'kidlaydi [1].

Vigotskiyning sotsiokultural nazariyasi – bolalar o'yin orqali yangi bilimlarni osonroq o'zlashtiradi va ijtimoiy muhit bilan integratsiyalanadi [2].

Mayerning multimediya ta'lim nazariyasi – o'yin jarayonida tasvir va ovoz birgalikda ishlatilganda, axborotni qabul qilish samaradorligi oshadi [3].

O'yin texnologiyalarining afzalliklari:

Bolalar o'yin orqali o'zlarini qiziqtirgan faoliyatda qatnashadi.

O'yinlar davomida takrorlash va mustahkamlash elementlari mavjud bo'ladi.

O'yinlar lug'at boyligini oshirish uchun real va kontekstual muhit yaratadi.

Psixologlarning ta'kidlashlaricha, o'yinli faoliyatning psixologik mexanizmlari shaxsning o'zini namoyon qilish, hayotda barqaror o'rnini topish, o'zini o'zi boshqarish, o'z imkoniyatlarini amalga oshirishning fundamental ehtiyojlariga tayanadi. Har qanday o'yin zamirida umumiy qabul qilingan ta'lim prinsiplari, texnikasi va aniq bir maqsadi bor bo'lishi kerak. O'quv o'yinlariga o'quv predmetlari asos qilib olinishi kerak. O'yinlar jarayonida tarbiyalanuvchilar boshqa mashg'ulot jarayoniga nisbatan bu mashg'ulotga qiziqibroq yondashadi va o'zining faolligi bilan tengdoshlarini ham jalb eta olishadi desak yanglishmagan bo'lamiz. Darvoqea, o'yin eng avallo, o'qitishning bir usulidir. Bolalar o'yinli darslarga qiziqib qatnashadilar, g'alaba qozonishga intiladilar, tarbiyachi va pedagoglar o'yinlar orqali tarbiyalanuvchilarga nafaqat ta'lim berib boradi, balki tarbiya jarayonini ham birgalikda olib boradi. Bunda bolalarda jamoa bilan ishlash, ahillik va birdamlik sifatlari shakllana boradi.

Xulosa. O‘yin texnologiyalari bolalarning ingliz tili leksikasini boyitishda samarali usul bo‘lib, ularning qiziqishi va ishtirokini oshiradi. Ushbu uslub bolalarning rivojlanishiga ijobiy ta‘sir ko‘rsatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Piaget, J. (1952). *The Origins of Intelligence in Children*. New York: International Universities Press.
2. Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
3. Mayer, R. E. (2001). *Multimedia Learning*. Cambridge University
4. Uchqunovna, Y. D. (2023). Ingliz tili fanini o‘qitishda zamonaviy metodlardan foydalanish.
5. Savronova, Sh., & Djoraev, M. (2023). Maktab yoshidagi bolalarga ingliz tilini o‘qitish metodikasi. *Informatika i inzhenernye texnologii*, 1(2), 483–486. izvlecheno ot <https://inlibrary.uz/index.php/computer-engineering/article/view/25495>
6. G‘aniyeva Xayrinso Baxtiyorovna. Maktabgacha yoshdagi bolalarga ingliz tilini o‘rgatishning zamonaviy usullari. *Maktabgacha ta‘lim jurnali*. <https://presedu.jspi.uz/index.php/presedu/index>